

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РЕГІОНАЛЬНИЙ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ФОРМУВАННЯ ТОВТРОВОЇ СТЕЖКИ В МЕЖАХ ЧЕМЕРОВЕЦЬКОЇ
ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»**

Виконала:
студентка 2 курсу, групи Geo 1-M21
спеціальності 014 Середня освіта
(Географія)

Іващенко Іванна Григорівна

Керівник: **Касіяник І. П.**,
кандидат географічних наук, доцент

Рецензент: **Лісовський А. С.**,
кандидат географічних наук, старший
викладач

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	7
1.1. Теоретичні аспекти регіонального туристично-рекреаційного потенціалу.....	7
1.2. Огляд історії дослідження туристичного потенціалу.....	10
РОЗДІЛ 2. ПОНЯТТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	15
2.1. Поняття і терміни.....	15
2.2. Методичні аспекти дослідження.....	24
РОЗДІЛ 3. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ.....	28
3.1. Географічне положення як фактор формування.....	28
3.2. Фізико-географічні умови в межах досліджуваної частини Товтрової стежки.....	30
3.3. Сучасний стан туристично-рекреаційного потенціалу в межах Чемеровецької ОТГ.....	32
РОЗДІЛ 4. КОМПОНЕНТИ ТОВТРОВОЇ СТЕЖКИ В МЕЖАХ ЧЕМЕРОВЕЦЬКОЇ ОТГ.....	34
4.1. Первинні компоненти стежки.....	34
4.2. Соціальна інфраструктура в межах досліджуваної території.....	37
4.3. Шляхи покращення якості в формуванні та функціонуванні Товтрової стежки в межах Чемеровеччини.....	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні, обумовили закономірне підвищення інтересу до природного потенціалу розвитку продуктивних сил. Сучасні економічні умови в країні створили передумови для вільного розвитку в регіонах підприємництва, заснованого на використанні природних ресурсів, у тому числі рекреаційних.

Для сучасного етапу суспільного розвитку характерне зростання ролі рекреації в процесі відновлення сил людини. Термін «рекреація» є сукупністю - відновлення; - розвага, відпочинок, зміна дій, яка виключає трудову діяльність і характеризує простір, пов'язаний з цими діями.

Актуальність теми. Сьогодні туризм визначають як феномен ХХІ ст., що став невід'ємною складовою життя більшості людей світу і однією з провідних галузей сфери послуг. Туристична діяльність як головна форма рекреації, має яскраво виражену ресурсну орієнтацію. Проте, у сучасний період підвищених вимог до якості туристичного продукту, особливе місце відводиться інфраструктурній складовій туристично-рекреаційного потенціалу території.

Актуальним питанням є дослідження сучасного стану розвитку туристичної інфраструктури в регіональних господарських системах, у межах окремих адміністративно-територіальних утвореннях, що може послужити важливим чинником формування конкурентоспроможного туристичного продукту місцевого і регіонального значення, дасть можливість істотно підвищити інвестиційну привабливість території, частково вирішити питання зайнятості населення та суттєво наповнити місцеві бюджети.

Теоретичні і методологічні засади рекреаційно-туристичної діяльності висвітлені в багатьох наукових працях українських дослідників. Зокрема, численні публікації Л. С. Гринів, В. І. Мацола, Л. М. Черчик – оцінці рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону і України. М. І. Долішній, В. Ф. Кифяк, О. П. Мельник, В. К. Федорченко, Н. К. Мойсеєва, І. М.Школа, І.Д.Козьменко – оцінці проблем та перспектив розвитку ринку туристичних послуг.

У працях Долішнього М.І., Кравців В.С., Колодійчука І. А., Побурко Я. О. активно досліджується проблема раціонального природокористування, яка полягає в забезпеченні всебічного й ефективного використання, відновлення і збереження природних умов і ресурсів рекреації з врахуванням об'єктивно існуючих потреб. Туристично - рекреаційна сфера бурхливо розвивається в останні роки і відображає об'єктивні тенденції соціального розвитку у світі, у нашій країні і практично у всіх її регіонах. Без рекреації тепер неможливо уявити собі економіку ні однієї розвитої країни чи соціально збалансованого територіально-виробничого комплексу.

Мета дослідження полягає в оцінці туристично-рекреаційного потенціалу Чемеровецької об'єднаної територіальної громади, виявленні особливостей інфраструктурної складової території та можливості подальшого формування і функціонування рекреаційних складових, які можуть стати в подальшому підґрунтям для економічного зростання району та покращенні туристичної сфери.

Виходячи з мети дослідження, ставимо перед собою наступні **завдання**:

- 1) описати загальні положення стосовно рекреаційного потенціалу території;
- 2) проаналізувати літературні джерела, наукові статті, довідники та сформуванню понятійно-термінологічну базу;
- 3) дослідити сучасний стан туристично-рекреаційного потенціалу в межах досліджуваної території;
- 4) розглянути компоненти стежки та визначити проблеми розвитку Чемеровецької території;
- 5) запропонувати шляхи для покращення використання туристично-рекреаційних ресурсів з перспективами розвитку громади та туристичної галузі зокрема.

Об'єкт дослідження – регіональний туристично-рекреаційний потенціал Товтрової стежки в межах Чемеровецької об'єднаної територіальної громади.

Предмет дослідження – сукупність туристично-рекреаційних елементів території і використання потенціалу Чемеровецької об'єднаної територіальної громади.

Для досягнення поставленої мети, виконання завдань, застосовувався комплекс **методів дослідження**, а саме:

- щоб бути обізнаним у розвитку соціальної інфраструктури району використовувалася літературний метод ознайомлення з інформацією, для одержання попередніх відомостей, використання досвіду інших дослідників. Першим завданням постало вивчення методичної літератури, журналів, газет, Інтернету;

- метод моделювання - це заміщення реального об'єкта його спрощеним аналогом, який повною мірою зберігає головні властивості або відношення вихідного об'єкту і дає можливість дослідити їх для одержання нової інформації про об'єкт [18]. Зокрема у нашому дослідженні було використано такі моделі: рисунки, таблиці.

- порівняльно - географічний метод. Порівняння - базовий принцип різноманітних методів класифікації, типізації, генералізації, оцінювання, прогнозування. В процесі дослідження використаний принцип подібності, для порівняння територіального і часового рівня розвитку галузей соціальної інфраструктури в Чемеровецькому районі.

Наукова новизна дослідження - комплексна характеристика туристично-рекреаційного потенціалу Товтрової стежки в межах Чемеровецької об'єднаної територіальної громади, аналіз особливостей функціонування соціальної інфраструктури та розміщення і використання рекреаційних ресурсів дасть змогу сформулювати проблеми використання ресурсів і потенціалу регіону та шляхи раціонального їхнього використання

Практична цінність: результати дослідження можуть бути використані у подальших туристично-рекреаційних дослідженнях району, а також при складанні програм соціальної політики та використовуватися для проведення

аналогічних досліджень в інших регіонах України.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (76 найменування) та додатків. Робота проілюстрована 3 рисунками, містить 1 таблицю. Загальний обсяг роботи – 66 сторінок.

ВИСНОВКИ

В ході проведення дослідження було розглянуто основні поняття і терміни, що стосуються даної теми. В процесі вирішення поставлених завдань нами застосовані такі методи: моделювання, історичний, картографічний, літературний, порівняльно-географічний, системний.

Аналіз історичних джерел та наукових публікацій дає розуміння, що роблема розвитку, дослідження і раціональної територіальної організації туристичної і соціальної сфери є досить актуальною, тому її вивченням займається багато вчених, видається багато різноманітної наукової літератури. Сьогодні за цю справу береться також велика кількість місцевих гідів, туристів та студентів навчальних закладів. Однак, усі дослідження в основному спрямовані на вивчення соціально-економічного розвитку, туристично-рекреаційних особливостей Хмельницької області. Даною проблематикою займалися О.В. Заставецька, Б.І. Заставецький, І.Л. Дігчук, К.І. Геренчук, П.М. Цись.

Останнім часом все більш популярним стає малобюджетний туризм, особливо: екологічний, спортивно-оздоровчий, етнографічний, сільський тощо. Їх розвиток не вимагає великих вкладень, і вони можуть швидко забезпечити віддачу. Окрім відносної дешевизни перерахованих видів туризму, вони також мають характеристики екологічної спрямованості. Вони включають відпочинок в екологічно чистих районах, а також культурнопізнавальну функцію, що сприяє збереженню навколишнього середовища та зростанню добробуту місцевих жителів тощо [19].

Діяльність пішохідного туризму є однією з концепцій сталого розвитку в зв'язку з тим, що вона передбачає взаємодію екологічного аспекту (подорожі в будь-якому випадку здійснюються в межах навколишнього середовища і її вплив), економічний фактор (формування пропозиції в туризмі та стимулювання попиту на туристичний продукт), а також залучення соціальної сфери (туристів, місцевого населення).

Саме своєрідність Товтрової стежки, зокрема в межах Чемеровеччини, надає можливість поєднатися з природою та відчутти її екологічну чистоту. Наявність цікавих рельєфів та багатий фауністичний та флористичний світ зумовлюють розповсюдження унікального виду природи. Це туристичний маршрут, призначений для проходження пішки сільської місцевості, рекреаційно-ландшафтних зон.

Сучасний стан туристичного-рекреаційної спроможності території є задовільним для проведення початкової туристичної діяльності. Проте, при подальшому розвитку території, зокрема, Товтрової стежки, важливо взяти до уваги згадані в попередніх розділах проблеми та максимально можливо реалізувати шляхи для покращення стану.

Створення та організація туристичних маршрутів на базі природних та історико-культурних ресурсів є одним із найперспективніших напрямів розвитку туристичної діяльності. Саме екологічний туризм та його розвиток дає фундамент для сталого туризму з раціональним використанням природних ресурсів та культурних пам'яток, впливаючи на розвиток та привабливість території.

В межах Чемеровецької ОТГ спостерігається задовільний рівень розвитку соціальної інфраструктури. Тут функціонує 63 лікувальних закладів, поліклінік, амбулаторій, профілакторіїв, 47 загальноосвітніх навчальних закладів, 44 дошкільних навчальних заклади, 4 позашкільних навчальних заклади, медичний коледж, 30 сільських Будинків культури, Центральна районна бібліотека, 18 недержавних музеїв та музейних кімнат, три агрооселі, три лікувально-оздоровчі комплекси, розвинута транспортна і торгівельна мережі.

Основним проблемами функціонування соціальної інфраструктури Чемеровецького району є: недостатнє фінансування, нестача обладнання, незадовільний стан об'єктів сфери обслуговування, неякісні послуги, застаріле устаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабов К. Д. Передумови та перспективи розвитку курортного комплексу України / К.Бабов // Укр. Географ. журнал. - 2005. - № 2. - С. 67-70
2. Бавико О.Є. Регіональний менеджмент в умовах постіндустріальної трансформації територій / Бавико О. Є. // Економіка та держава. – 2015.– №7. – С. 10–13.
3. Баженов І.С. Нариси історії Поділля. - Хмельницький: Облполіграфвидав, 1980р. - 328 с.
4. Баженова С.Е. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області / С. Е. Баженова // Вісн. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Економічні науки. – 2013. – Вип. 8. – С. 314-315
5. Бородатова Л. Ю. Развитие социальной инфраструктуры в экономическом пространстве: теоретический аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru/pdf/2013/2/261.pdf>
6. Брунець Б. Р. Сутність означення поняття інфраструктура / Б. Р. Брунець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5. – С. 372-377.
7. Брусак В. П. Перспективи створення геопарку на території Подільських Товтрів / В. Брусак, К. Москалюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2012. – Вип. 40. – С. 132–141
8. В'їзний туризм : навчальний посібник / П.Ф. Коваль та ін. Ніжин : Лук'яненко В.В., 2010. 304 с
9. Гаманюк Т.І. Фізична географія Хмельницької області з основами екології / Т.І. Гаманюк, М.Ю. Костиця. - Хмельницький : Арбат, 1992. - 149 с.
10. Географічна енциклопедія України: [у 3-х т.] / [редкол. : О. М. Маринич (відп. ред.) та ін.]. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1989 – 1993. – Т. 3: П-Я. – 480 с
11. Геренчук К. И. Подольские Толтры (геоморфологический очерк)// Изв. Всесоюз. геол. об-ва – 1949. – Т. 81, вып. 5. – С. 325–329.

12. Горин Г.В. Рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону України у контексті транскордонного співробітництва. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 2(106).
13. Гуменюк О.В. Розвиток туризму в Хмельницькій області як складова характеристика міжнародного бізнесу регіону / О.В. Гуменюк // Актуальні проблеми розвитку рекреаційного бізнесу в Україні та підвищення його конкурентоспроможності. – 2014. – С. 27.
14. Дащук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки. 2012. Вип. 126.
15. Дем'янчук Г.С. Високі береги Смотрича: Путівник по туристському маршруту. - Львів: "Каменярь", 1978.
16. Долішній М.І., Кравців В. С., Колодійчук І. А., Карпатський регіон: сучасний стан, проблеми, перспективи сталого розвитку / Інститут регіональних досліджень НАН України / М.І. Долішній (відп. ред.), В. С. Кравців, І. А. Колодійчук - Л., 2006. - 83с
17. Драпушко Р.Г. Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку / Р.Г. Драпушко. – К. : Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2007. – 152 с
18. Екологічний паспорт Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.km.ua/menu/top/14>
19. Заставецька О.В. Географія Хмельницької області : навч. посіб. для учнів 8-9 кл. / О.В. Заставецька , Б.І. Заставецький , І.Л. Дігчук . - Т. : Терн. обл. друкарня, 1995. - 96 с
20. Захаренко Г.Н. Туристський потенціал регіональної дестинації та ефективність його використання в індустрії туризму : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 «Економіка та управління господарством (рекреація та туризм)». Санкт-Петербург, 2011. 22 с.
21. Збірник наукових праць за матеріалами доповідей міжнародної

науково - практичної конференції „Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми”, Львів, 21-23 травня 2008.: / НАН України; Інститут регіональних досліджень; / М.І. Долішній (відп. ред.). - Л. : [Ін-т регіон. досліджень], 2008. - 428с.

22. Зінько Ю. В. Методологічні і методичні підходи до охорони рельєфу: міжнародний і вітчизняний досвід // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2013. – Вип. 41. – С. 140–152.

23. Іванова Н. В. Генезис економічної категорії «інфраструктура» та її роль у суспільному поділі праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=392>

24. Ковальчук І.П. Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз / І.П.Ковальчук. - Львів: Ін-т українознавства, 1997. - 440 с.

25. Короткий словник-довідник термінів з менеджменту туристичної діяльності : [довідкове видання] / уклад. авт. кол.: А. В. Бардінов, О. В. Бардінов, М. В. Гриньова та ін. / За наук. ред. О. В. Бардінова. – Полтава : Сімон, 2019. – 155 с.

26. Костюк О.М. Туристичні ресурси і розробка туру Хмельницькою областю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourismbook.com/books/book-42/chapter-1451/>

27. Кузик С. П. Географія туризму [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. географ. вузів III-IV рівнів акредитації / С. П. Кузик. – Режим доступу : http://www.pidruchniki.ws/1584072043738/turizm/geografiya_turizmu

28. Куценко В.І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): Монографія. /За наук. ред. д.е.н., проф., академіка НАН України Б.М. Данилишина /РВПС України НАН України. - Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. - 818 с

29. Літопис природи національного природного парку "Подільські Товтри".-м.Кам'янець-Подільський: ПП Д.Г.Зволейко, 2012.-Т.16.- 260 с.

30. Любинська І.Б. Оцінка кліматичних ресурсів Хмельницької області

для організації рекреаційної діяльності / І.Б. Любинська // Наукові записки Тернопільського національного пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Сер. Географія. – 2010. – Вип. 2 (28). – С. 256-260.

31. Любщева О.О. Ринок туристичних послуг. Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с
32. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монограф. – К.: ІДСД ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. – 244 с.
33. Мальська М.Я. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М.Я. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – С. 67. 6.
34. Методика туристично-рекреаційних досліджень: веб-сайт. URL: https://www.kegt-rshu.in.ua/images/dustan/2020/mv_02.pdf
35. Михайлов В.Н., Добровольский А.Д., Добролюбов С.А. Гидрология: Учебник для вузов. 2-е изд.испр. М.:Высш. Школа, 2007. 463 с.
36. Нагірна В. П. Інтегральний потенціал території у контексті господарської діяльності регіону / В.Нагірна //Український Географічний журнал. - 2010. - № 2. - С. 32-39.
37. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 чинний від 01.01. 2012 р. № 457: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua>
38. Офіційний веб-сайт Національний природний парк “Подільські Товтри” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : npptovtry.org.ua
39. Офіційний веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm.km.ua/>.
40. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник для викладачів економічних і географічних факультетів вузів, наукових працівників, аспірантів /М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук - К Знання 1998. - 416 с.
41. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourism-book.com/books/book42/chapter-1451/4>.

42. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. - К., 1994.- 365 с.
43. Подільський національний парк: доцільність і проблеми створення: Матеріаль Всеукраїнської науково-практичної конференції 23 — 24 вересня 1993 року. / Ред. кол.: Л. В. Баженов (відп. Ред.), С.І. Ковальчук, Л.І. Побережна, - Кам 'янець — Подільський, 1993. - 163 с.
44. Природа Хмельницької області / За ред. К.І.Геренчука. - Львів: Вища школа. Вид-во при Львів ун-ті, 1980. - 152 с.
45. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 13. С. 180.
46. Проблеми регіональної політики: Зб. наук. праць / НАН України; Інститут регіональних досліджень / М.І. Долішній (відп.ред.). - Львів, 2005. - 263с
47. Програма розвитку туризму в Хмельницькій області на 2013– 2015 роки. Затверджено Рішенням обласної ради від 19 червня 2013 року
48. Рекреаційні ресурси, їх види: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5437283/page:4>. (дата звернення: 15.05.2021)
49. Рельєф України. Навчальний посібник / За загальною редакцією В.В. Стецюка. - К. : Видавничий Дім “Слово”, 2010. - 688 с.
50. Розвиток готельного господарства та його вплив на туристичний потенціал Миколаївщини / М.М. Огієнко та ін. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Економічні науки. 2018. № 2(11). С 70–75.
51. Розвиток туристичного бізнесу регіону : [навч. посіб.] / за ред. І.М. Школи. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 292 с.
52. Розміщення продуктивних сил: Навч. посібник / За ред. В.В. Ковалевського та О.Л. Михайлюк. - К.: Либідь, 2001.- 321 с.
53. Розміщення продуктивних сил: Підручник / за ред. Ковалевського В.В. - К.: Знання, 2003. - 355 с.
54. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х частинах: Підручник. - Чернівці: Зелена Буковина, 1999. - 568 с.

55. Рудницький С. Знадоби до морфології Подільського сточища Дністра. – Видво НТШ, 1912. – 311 с
56. Салій О. М. Функціональне призначення та основні завдання соціальної інфраструктури України / О. М. Салій // Наука і економіка. – 2012. – №2 (18). – С. 215-218.
57. Свинко. Й. М. Дністровський каньйон очима допитливих / Й. М. Свинко. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. - 64 с.
58. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
59. Соловей М.В. Рідний край Хмельниччина. - Хмельницький: Поділля, 1994р. - 64 с.
60. Соціально - економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки: Зб. наук. праць / НАН України; Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2009. - 306с
61. Соціально-економічна географія України / За ред. проф. О. Шаблія: 2-ге вид. - Львів, 2000.- 347 с.
62. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2006 рік / За ред. В. В. Скальського. - Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2007. - 435 с.
63. Танасійчук О.Ю. Особливості природної складової рекреаційного комплексу Хмельниччини / О.Ю. Танасійчук // Геополітика и екогеодинамика регионів. – 2014. – Т. 10., вып. 2. – С. 790-798.
64. Ткаченко Т.І., Соколова К.О. Теоретичні аспекти формування туристичного потенціалу підприємств. Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Економіка». 2011. Вип.1. С. 107–112.
65. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. - Одеса: Астропринт, 2001. - 559 с.
66. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. - Одеса: Астропринт, 2005. - 632 с.

67. Туристичні ресурси і розробка туру Хмельницькою областю [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://tourismbook.com/books/book-42/chapter-1448/>

68. Україна в XXI столітті: концепції та моделі економічного розвитку: Матеріали доп. V Міжнародного конгресу українських економістів, Львів, 22-26 травня, 2009р. / Інститут регіональних досліджень НАН України; Львівський національний ун-т ім. І.Франка - Л., 2009. - 466с.

69. Хмельниччина туристична : історико-культурні, природногеографічні та економічні аспекти розвитку : [колективна монографія] / за ред. С.А. Копилова (гол. ред.), С.Е. Баженової (наук. ред.)). – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. – Розд. 7. – С. 120-149.

70. Царик Л. П. Західноподільські Товтри – унікальний природний об'єкт в умовах нерационального природокористування / Л. П. Царик, П. Л. Царик // Охорона і менеджмент об'єктів неживої природи на заповідних територіях : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Гримаїлів; Тернопіль: Джура, 2008. – С. 310–317.

71. Царик Л. Перспективна екомережа Поділля: конструктивно-географічні особливості проектування і створення картографічних моделей структурних елементів / Л. Царик // Наук. зап. Терноп. пед. ун-ту. Серія: географія. – 2007 – № 2. – С. 199–206.

72. Царик Л.П. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу / Л.П.Царик, Г.В.Чернюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 188 с

73. Чернюк Г.В. Кліматичні ресурси Поділля / Г.В.Чернюк, П.Л.Царик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. №1. – Тернопіль: ТНПУ, 2008. – С.53-65.

74. Черчик Л. М. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку

рекреаційного природокористування в Україні / Л. М. Черчик // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 180–186.

75. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України: навчальний посібник. - Львів : Світ, 2004.

76. Яковчук О.В. Оцінка туристичного потенціалу України. Географія та туризм : науковий збірник / ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. Київ : Альтпрес, 2010. Вип. 10. С. 57–65.